

Justitieombudsmannen
Per Lennerbrant

Kritik mot en polis för osakligt agerande vid verkställigheten av en utvisning

Beslutet i korthet: En polis lämnade oriktiga uppgifter till en enskild i syfte att underlätta verkställigheten av en utvisning. Genom falska förespeglningar om vad saken gällde, förmåddes den enskilde att ta sig till en viss plats där hon omhändertogs av polisen. I dokumentationen av ärendet utelämnades de oriktiga uppgifterna. Enligt JO stred polismannens agerande mot bl.a. regeringsformens krav på saklighet och mot hur en polis ska uppträda enligt polisförordningen. Han kritiseras för detta.

Anmälan

I en anmälan till JO den 2 januari 2024 förde AA fram klagomål mot polisassistenten BB vid gränspolisen, polisregion Väst. Hon uppgav bland annat följande.

BB ringde till henne och berättade att han ringde från polisen med anledning av hennes barn. Hon fick då panik och ställde in ett viktigt möte med socialtjänsten. AA mötte upp BB och dennes kollega och efter att de tagit hennes pass tog de med henne till polisstationen. Väl där berättade BB att han ljugit om att ärendet gällde hennes barn. Istället berättade BB att han kom från gränspolisen.

AA anser att det är väldigt oprofessionellt att en medarbetare vid Polismyndigheten ljuger. Poliser ska vara pålitliga så att människor känner sig trygga med sin tillvaro. Poliser är en del av rättsväsendet och de ska inte ska ljuga. AA har känt ett stort svek efter agerandet.

Utredning

Polismyndigheten (juristen CC) yttrade sig den 10 april 2024 och redovisade bland annat följande.

Av dokumentationen i ärendet i relevanta delar framgår sammanfattningsvis följande. Den 20 juli 2020 tog Polismyndigheten emot Migrationsverkets beslut om att lämna över AA:s ärende om utvisning till Polismyndigheten för verkställighet i enlighet med 12 kap. 14 § fjärde stycket utlänningslagen (2005:716). Ärendet har hanterades vid Gränspolissektionen i Region Väst.

Den 18 december 2023 beslutade Migrationsverket att inte bevilja AA uppehållstillstånd. Beslutet kunde inte överklagas. I beslutet framgår att AA tidigare hade meddelats ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut och att Migrationsverkets beslut att nu inte meddela AA uppehållstillstånd innebar att AA måste lämna Sverige.

Den 19 december 2023 fattades beslut om att AA skulle tas i förvar med stöd av 10 kap. 1 § utlänningslagen. Av beslutet framgår att det var fråga om att förbereda eller genomföra verkställigheten av ett utvisningsbeslut och att det fanns risk för att AA skulle komma att avvika/hålla sig undan. I beslutet angavs att en polispatrull den 19 december 2023 hade sökt efter AA på hennes folkbokföringsadress men att ingen var hemma. Efter telefonkontakt anträffades AA på en annan adress klockan 8.15 och då medtogs hon till polisstationen för samtal. Förvarsbeslutet är fattat av polisintendenten DD och är föredraget av polisassistenten BB. Samma dag beslutade polisassistenten BB även om omhändertagande av AA:s pass.

Polisassistenten BB upprättade en promemoria daterad den 19 december 2023 med beskrivningen ”anträffande och samtal”. I promemorian har polisassistenten BB bl.a. nedtecknat att AA var efterlyst för verkställande av utvisningsbeslut och att hon anträffades i trapphuset på en viss adress den 19 december 2023 klockan 8.15 efter att samma morgon ha sökts på sin folkbokföringsadress (en annan adress än vid anträffandet) utan att någon öppnade.

Den 14 januari 2024 verkställdes utvisningen av AA.

Synpunkter från befattningshavare med flera

Polisassistenten BB, som är den medarbetare vars agerande har anmälts av AA, har sammanfattningsvis anført följande. Den 19 december 2023 sökte Polismyndigheten efter AA i syfte att verkställa ett utvisningsbeslut. Migrationsverket hade överlämnat hennes ärende till Polismyndigheten för verkställighet av utvisningsbeslutet eftersom hon bedömdes vara avviken. Många gånger saknas det initialt helt spår efter de personer som Migrationsverket bedömer som avvika och de adressuppgifter som finns är ofta inaktuella, vilket även visade sig vara aktuellt i AA:s fall. När det gäller det specifika fallet med AA aktuell morgon den 19 december 2023 hade BB information om att AA:s två barn var omhändertagna av socialtjänsten och hade skyddade personuppgifter. Som BB förstod det var omhändertagandet av barnen och de skyddade personuppgifterna en konsekvens av att AA dömts för brott mot sin äldsta dotter (vållande till kroppsskada, grovt brott). Vidare hade polisen uppgifter den aktuella morgonen om att AA skulle bo tillsammans med barnens pappa. Pappan är också dömd för vållande till kroppsskada, grovt brott, mot den äldsta dottern och förekommer även med avsnitt i belastningsregistret gällande misshandel. Pappan förekommer också i utredningsuppgifter gällande hot mot anställda inom socialtjänsten. Dessa hot bedömde BB hörde ihop med omhändertagandet av barnen. BB bedömde också att pappan var motiverad att ställa till det för polisen och möjligen också försvåra för polisen i sökandet efter AA. Utifrån den information BB hade om AA gjorde han en bedömning, grundad i behovs- och proportionalitetsprincipen, av vad som krävdes för att Polismyndigheten skulle kunna lösa uppdraget att verkställa utvisningen av AA. BB har förståelse för att valet av metod utifrån dessa principer inte förändrar AA:s känsla av svek och lögn. Av hänsyn till Gränspolisens fortsatta arbete med verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut vill BB inte kommentera eller vidare beskriva Polismyndighetens val av arbetsmetoder i denna typ av ärenden. BB kan bara konstatera att valet av metod är dynamiskt från fall till fall.

Polisintendenten EE, som är chef för Gränspolissektionen i Region Väst, har också yttrat sig i ärendet, se bilagor [utlämnande här, JO:s anmärkning].

Nationella Operativa Avdelningen har tagit del av utkastet till yttrande och har inga synpunkter. Deras bedömning är att kärnan i ärendet handlar om medarbetarskap och professionalitet. NOA har hänvisat till 1 kap. 6 §

Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om verkställighet av beslut om avvísning och utvisning (RPSFS 2014:8 – FAP 638-1, se nedan).

Polisregion Väst samt Gruppen Skiljande Disciplin Region Väst har beretts tillfälle att yttra sig men har inte inkommit med yttrande.

Rättsliga utgångspunkter

Av 1 kap. 9 § regeringsformen (1974:152) framgår att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktighet och opartiskhet.

Av 5 § förvaltningslagen (2017:900) framgår att en myndighet i sin verksamhet ska vara saklig och opartisk samt att myndigheten får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot.

Av 8 § 1 stycket polislagen (1984:387) framgår att en polisman som har att verkställa en tjänsteuppgift ska under iakttagande av vad som föreskrivs i lag eller annan författning ingripa på ett sätt som är försvarligt med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Måste tvång tillgripas, skall detta ske endast i den form och den utsträckning som behövs för att det avsedda resultatet skall uppnås.

Av 10 § polisförordningen (2014:1104) framgår att anställda vid Polismyndigheten ska i kontakter med allmänheten med beaktande av omständigheterna och situationen agera så hänsynsfullt som möjligt, visa behärskning och uppträda på ett sätt som inger förtroende.

Av 1 kap. 6 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om verkställighet av beslut om avvísning och utvisning (RPSFS 2014:8 – FAP 638-1) framgår att verkställighet av ett beslut om avvísning eller utvisning ska genomföras på ett humant och värdigt sätt. Utlänningens grundläggande rättigheter ska tillgodoses och särskild hänsyn ska tas till utlänningens ålder, kön och såväl fysiska som psykiska hälsotillstånd samt till andra omständigheter som kan påverka utlänningen.

Polismyndighetens bedömning

Uppgifterna i anmälan till JO om vad som föregick omhändertagandet och hur verkställigheten genomfördes är i stort förenliga med det som kommit fram i utredningen. Det får således anses vara utrett att polisassistenten BB vid det aktuella telefonsamtalet lämnade felaktiga uppgifter till AA om orsaken till att polisen önskade få kontakt med henne. Det kan vidare antas att AA inte hade medverkat till verkställigheten om hon hade fått information som var sakligt korrekt.

BB har fört fram att han gjorde en bedömning utifrån behovs- och proportionalitetsprincipen, och att han har förståelse för att val av metod utifrån dessa principer inte förändrar AA:s känsla av svek och lögn.

Polismyndigheten ifrågasätter inte svårigheten och komplexiteten i de ärenden där avvikna personer ska eftersökas för verkställighet av avvísnings- och utvisningsbeslut. Även om syftet var att underlätta verkställigheten anser Polismyndigheten att BB:s agerande i det här fallet inte var förenligt med regeringsformens krav på saktighet och skyldigheten för en polis att uppträda på ett sätt som inger förtroende. Agerandet kan inte heller anses ha varit förenligt med kraven i föreskrifter och allmänna råd om att verkställighet ska genomföras på ett humant och värdigt sätt.

Av dokumentationen som upprättats går det att utläsa att AA anträffades och omhändertogs av polisen efter en telefonkontakt. Det framgår dock inte vilka uppgifter som lämnades till AA vid telefonsamtalet. Dokumentationen ger

således inte en fullständig bild av vad som föregick omhändertagandet, vilket är en brist. Polismyndigheten beklagar det inträffade.

Bedömning

Jag hänvisar till den rättsliga reglering som Polismyndigheten redovisat. Vidare delar jag myndighetens bedömning att det som kommit fram i utredningen i stort ger stöd till uppgifterna i anmälan. Polisassistenten BB lämnade således oriktiga uppgifter i telefonsamtalet med AA om varför han sökte kontakt med henne. Genom falska förespeglningar om vad saken gällde, förmåddes AA att ta sig till en viss plats där hon omhändertogs av polisen för verkställighet av utvisningen.

Migrationsverket hade bedömt AA som avviken i juli 2020 eftersom en kallelse om återvändandeprocessen kommit i retur. Vid tidpunkten för verkställigheten fanns dock en uppgift hos Polismyndigheten om var AA bodde. AA kunde visserligen inte påträffas på sin folkbokföringsadress men det har inte förts fram att hon i december 2023 höll sig undan eller av något annat skäl var svår att få tag på. Dessutom hade sökandet efter AA påbörjats först samma morgon som telefonsamtalet ägde rum.

BB har i den upprättade dokumentationen inte nedtecknat vad som sas i telefonsamtalet. Istället anges att AA ”anträffas” på en viss adress efter en telefonkontakt. Dokumentation har således inte på ett korrekt sätt avspeglat vad som föregick omhändertagandet av AA.

Vad BB fört fram kan inte anses vara godtagbara skäl för hans handlande. Hans agerande har varit i strid med regeringsformens krav på saklighet, polisförordningens bestämmelse om hur en polisman ska uppträda samt med Polismyndighetens föreskrifter och allmänna råd om att verkställigheten ska genomföras på ett humant och värdigt sätt. BB förtjänar kritik för detta.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Per Lennerbrant. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Karin Hallåker har föredragit ärendet och byråchefen Sara Johannesson har deltagit i beredningen.